

Högervridningen i EU

Kjell Goldmann

I januari 2024 publicerade European Council for Foreign Relations en professionell, genomarbetad prognos för valet av nytt Europaparlament i juni. Enligt prognosen hade vi att vänta oss en kraftig högervridning, *a sharp right turn*. De fyra största partigrupperna i parlamentet, som brukat dominera, skulle gå bakåt – såväl konservativ-kristdemokratiska EPP och socialdemokratiska S&D som liberala RE och gröna G/EFA. Vinnare skulle bli de nationalkonservativa – ”högerextremistiska”, ”populistiska” – ECR och ID. Högervågen i europeisk politik skulle alltså slå igenom även på EU-nivå.¹

Tabellen nedan visar hur det gick.

		Mandat 2023	Prognos januari	Resultat juni	Förändring 2023–24
EPP	European Peoples Party	178	-5	188	+10
S&D	Socialists and Democrats	141	-10	136	-5
RE	Renew Europe	101	-15	77	-24
G/EFA	Greens	71	-10	53	-18
Left	Left	38	+6	46	+8
ECR	European Conservatives and Reformists	67	+18	78	+11
ID	Identity and Democracy	58	+40	0	-58
PfE	Patriots for Europe			84	+84
ESN	Europe of Sovereign Nations			25	+25
övriga		51	+9	33	-18

Det blev en högervridning, men inte riktigt som enligt prognosen.²

1 Kevin Cunningham & Simon Hlix, "A sharp right turn: A forecast for the 2024 European Parliament elections" (ecfr.eu/publication/a-sharp-right-turn-a-forecast-for-the-2024-european-parliament-elections/).

2 En jämförelse mellan det gamla och det nya Europaparlamentet kompliceras av att antalet parlamentsmandat har ökat samtidigt som antalet ledamöter utanför partigrupperna har minskat.

Jo, de nationalkonservativa partigrupperna nedtill i tabellen gick framåt. I det nya Europaparlamentet har gruppen ID upphört men Pfe och ESN tillkommit, och sammantaget har de numera tre nationalkonservativa grupperna vunnit 62 mandat, vilket är ungefär som enligt ECFR-prognosen. Patriots for Europe (Pfe) har blivit parlamentets tredje största grupp och European Conservatives and Reformists (ECR) dess fjärde största, samtidigt som gruppen Europe of Sovereign Nations (ESN) har tillkommit. En väsentlig förändring.

EPP och S&D, som regelmässigt varit Europaparlamentets största partigrupper, gjorde emellertid ett bättre val än väntat: EPP ökade något och S&D gick tillbaka endast måttligt. De stora förlorarna, ännu större än väntat, blev i stället liberalerna och de gröna – liberala RE som brukat anses som parlamentets mest EU-vänliga grupp, gröna G/EFA som drivit på Europasamarbetet inom det betydelsefulla miljö- och klimatområdet. Detta är inte en vänster som förlorat till en höger utan EU-positivism som förlorat till EU-skepsis. Vilket understryks av att även partigruppen Left, som får räknas till de EU-skeptiska, har gått framåt.

Vad valet tydliggjort är därför en förskjutning från internationalism till nationalism bland EU:s väljare. Den vill jag försöka få en tydligare bild av genom att se närmare på valets huvudsakliga vinnare.

Vi kan då först konstatera att de tre nationalkonservativa partigrupperna är dominerade av var sitt nationellt parti: italienska Fratelli d'Italia i ECR, franska Rassemblement National i Pfe och tyska Alternative für Deutschland i ESN. Detta skiljer dem från de äldre partigrupperna: det största nationella partiet har 56 % av medlemmarna i ESN, 36 % i Pfe och 32 % i ECR, men bara 17 % i EPP och RE och 15 % i S&D.

Det är vanligt att betrakta Fratelli d'Italia som måttligt och Alternative für Deutschland som särskilt extremt, och följaktligen att uppfatta ECR som minst och ESN som mest extremt av de nationalkonservativa partigrupperna. Jag ska kommentera dem i denna ordning.

European Conservatives and Reformists bildades 2009 efter ett initiativ av David Cameron (detta var sju år före Brexitomröstningen). Partigruppen beskriver sig som mitten-höger.³ Dess främsta slogan är *Bringing common sense back*, en annan är *Doing less but better*. Det gruppen kallar sin Euro-realism är en reaktion mot ett EU som gått för långt och blivit "alltför centraliserat, alltför ambitiöst, och med alltför litet kontakt med vanliga medborgare". Det som behövs är en "reformerad Europeisk Union som är mer flexibel och decentraliserad och som respekterar medlemsstaternas önskemål". Varken *federalist fundamentalists* eller *anti-European abolitionists* sägs kunna lösa Europas problem; det ECR förespråkar är en "ambitiös, inkrementell och förnuftig ansats som alla medlemsstater kan stödja".

3 Om ECR se partigruppens hemsida (ecrgroup.eu/ecr).

På partigruppens hemsida finns en lång rad konkretiseringar av vad denna liberal-konservativa måttfullhet innebär. Hit hör skydd av medlemsstaternas nationella identitet och suveränitet samt motstånd mot överstatlighet. Vidare ett stärkt europeiskt försvar i samarbete med Nato samt stöd åt Ukraina. Dessutom stopp för illegal migration genom stärkande av Frontex och Europol samt införande av asylprövning i tredje länder. Även en omprövning av EU:s Green Deal så att balansen mellan klimatåtgärder och ekonomisk utveckling blir vad partigruppen anser vara den rätta.

Idealet i ECR:s mitten-högerposition, i dess variant av liberal-konservatism, är sålunda det måttfulla mellanstatliga samarbetet. Det finns intet motstånd mot europeiskt samarbete, tvärtom, men makten ska ligga hos de enskilda medlemsstaterna och utgå från dem. Nationalkonservatism, javisst, men knappast extremism.

Patriots for Europe, känt som Patrioterna, tillkom efter valet 2024 på initiativ av ungerska Fidesz, tjeckiska ANO 2011 och Freiheitliche Partei Österreichs. En rad likasinnade partier anslöt sig, efter det franska parlamentsvalet även Rassemblement National (RN). RN blev inte bara den största nationella gruppen i PFE utan dess ordförande Jordan Bardella utsågs till den nya partigruppens president.

Vid gruppens bildande förelåg inte något egentligt program utan bara slagord på en hemsida: kontrollerad invandring, skydd av den nationella suveräniteten, bekämpande av Green Deal, minskad byråkrati i Bryssel, lägre skatter för medelklassen, skydd av kristna värden och den traditionella familjemodellen, vaktslående kring europeisk kultur och integritet.⁴

I ett manifest som partigruppen nu har publicerat är utgångspunkten att EU har vänt sig mot européerna och driver andra intressen än deras.⁵ EU:s institutioner planerar att tillsammans med globalistiska krafter, icke-valda byråkrater och lobbyister ersätta de europeiska nationerna med en centralstat. ”Idag går den politiska klyftan inte längre mellan konservativa och liberaler eller mellan höger och vänster, utan mellan centralister som förkunnar en ny europeisk ’superstat’ och patrioter och suveränitetister som kämpar för att bevara och stärka det nationernas Europa vi håller kärt”.

Tankegången utvecklas i en rad punkter. Det framgår bland annat att Patrioterna hyllar själva mångfalden av europeiska nationer vilka ”motstår ultimativa krav på förändring enligt dagens mode”. De enskilda nationerna ska vara redo att ”skydda sitt folk mot varje potentiellt hot ... [i] de politiska, ekonomiska, religiösa och kulturella sfärerna”. De ska motsätta sig varje ytterligare överföring av suveränitet till EU. Deras vetorätt ska respekteras. Diplomati är ”ett

4 Se patriotsforeurope.org.

5 Se patriots.eu/manifesto.

fundamentalt element i medlemsstaternas suveränitet” som var och en av dem fritt ska kunna fatta beslut om utan att bindas vid någon viss linje.

Europe of Sovereign Nations, kallade Suveränitisterna, bildades sommaren 2024 efter det att tyska AfD uteslutits från Patrioternas föregångare ID. En utgångspunkt föreföll vara Sofiadeklarationen 12 april 2024: Europa är i existens- eller kris, dess civilisation hotas av aggressiva globalistiska ideologier, demokratin ersätts med oansvarig byråkrati, yttrandefriheten inskränks med massiv censur, kriget pågår. EU:s förtroendekris är alarmerande och de multinationella företagens och finansiella institutionernas makt måste brytas. Europa måste bli ett område för ”relationer och kopplingar mellan likställda och suveräna stater”, och kriget i Europa måste stoppas genom fredsförhandlingar.⁶

Nu har ESN offentliggjort vad det kallar ett politiskt program, en kortfattad text i vilken man först och främst uttalar sig för vad man kallar ett Europa av fosterländer (*ein Europa der Vaterländer*). Detta betyder inte bara vaktslående kring ländernas suveränitet utan också kring deras ”kulturella identitet”. ESN är inte bara motståndare till vad man kallar EU:s ökande centralisering och byråkrati utan vill ge ”högsta prioritet” åt bevarandet av ländernas olikheter i ”ursprung och kultur” så att ”Europa som vi känner det” kan fortsätta att existera. I en särskild formulering hävdar ESN att partigruppen ”skyddar den traditionella familjen som kärnan i ett Europa av fria folk grundat på suveränitet och identitet”.

Skillnaderna mellan de tre nationalkonservativa programmen nyanserar uppfattningen att EU undergått en högervridning. Jo, i ekonomisk-politiska och kulturella frågor kan ECR tänkas påverka eller gå samman med EPP på bekostnad av S&D, ungefär som i svensk politik. Utrikes- och säkerhetspolitiskt skulle detta emellertid knappast innebära en förändring: ECR är lika angeläget som de mer etablerade partigrupperna om Ukraina, Nato och europeiskt försvarssamarbete. Där ECR ifrågasätter etablerad EU-politik är i fråga om klimatet och migrationen – både Green Deal och migrationspakten kan bli svårare att implementera och vidareutveckla till följd av valresultatet.

Extremismen representeras dock snarare av PöP och ESN, och det är främst de som vunnit mark på liberalernas och de grönas bekostnad. Det är så att säga Rassemblement National och Alternativ für Deutschland mer än Fratelli d'Italia som utmanar det hittillsvarande EU.

En förskjutning åt höger, ja. Men inte ens om de tre nationalkonservativa partigrupperna agerar tillsammans representerar de mer än en fjärdedel av parlamentet. Avgörande för konsekvenserna är dessutom inte bara hur Europaparlamentet kommer att fungera med sin förändrade sammansättning utan hur kommissionen och rådet kommer att påverkas av den opinionsförskjutning som ägt rum.

6 Se fvdinternational.com/article/the-sofia-declaration.

Jag har försökt bedöma hur den nya kommissionens medlemmar förhåller sig till de åtta partigrupperna i parlamentet, vilket gått bra utom i två fall.⁷ Det är tydligt att kommissionen även efter valet till Europaparlamentet kommer att domineras av sympatisörer till i första hand EPP, i andra hand S&D och RE. Ingen enda ledamot tycks ha bakgrund i vänstern eller hos de gröna. Däremot är två ledamöter relaterade till ECR. Det förefaller endast vara dessa som i von Leyens nya kommission representerar högervridningen i parlamentet.

Att den föreslagna kommissionen godtagits av rådet, det vill säga medlemsstaterna, säger dock inte mycket om hur dessa framöver kommer att förhålla sig till ett EU där EU-skepsis vunnit mark. Detta kommer att bero på den inrikespolitiska utvecklingen i medlemsstaterna. I framtiden kommer det kanske inte bara att handla om länder som Ungen och Italien, där Fidesz respektive Fratelli d'Italia har regeringsmakten.

Det står och väger. Viktigast är Frankrike och Tyskland. I den franska nationalförsamling som valdes 2024 kontrollerar Rassemblement National med allierade 25 procent av mandaten och är fjärran från egen majoritet, men det är också vänsterns Nouveau Front Populaire (33 procent) och centerns Ensemble pour la République (28 procent). I valet till tyska förbundsdagen 2025 blev AfD näst största parti med 24 procent av mandaten mot unionpartiernas 33 procent och socialdemokraternas 19 procent. I båda länderna har nationalkonservatismen blivit stark nog att få betydelse för EU-politiken, även om inget av dem har valt en "svensk" lösning på sitt regeringsproblem. Det finns antydningar om en "svensk" förändring i dem båda.

Vartill kommer EU-valet som bred opinionsyttring – dess allmänna budskap till alla regeringar, parlamentariker och tjänstemän om att de krafter ökar i styrka som kräver mindre EU, inte mer.

Framför allt därför är valet till Europaparlamentet en motgång för dem av oss som hoppats på ett mer integrerat EU. Men en motgång, inte en katastrof.

7 Om kommissionens medlemmar, se commission.europa.eu/about/organisation/college-commissioners_en.